

Azt hiszem, sok mindent kihagyunk Biczó könyvének ismertetéséből, de az ő módszerének sugallatára. Nem a »tartalmát« mondtuk el (azt érdekes mindenkinek magáévá tenni), hanem ránk gyakorolt szuggesztív hatásával számoltunk be. Művének értéke, hogy nem mindent veszünk át belőle. Ő mindig a hagyományos tanítási ideál mezsgyéin jár s tenger sok próbálkozásunkat juttatja eszünkbe s teszi világosabbá, határozottabbá. De újat is bőven kapunk: magatartásából, igénytelenségéből s a mögötte rejlő nagy tanári öntudatból és becsvágyból. Biczó Ferenc, mint tapasztalt, nagyműveltségű, finom ízlésű pedagógus kételkedő s egyúttal határozott elvű lélek. Az örökké fejlődő, útkereső tanítók közül való. Könyvét olvasva, épültünk, jó társaságban voltunk.

Dedikációja (*Riedl Frigyes emlékének*) személyi vonatkozásánál fogva meghatározó: a tanítványi hála, ragaszkodás megnyilvánulása. Egyébként az olvasónak: pleonasmus. Hiszen itt minden lap megtettesült tanúságtétel, hogyan virágozhatik ki egy európai tudású, eredeti alkatú s a legkomplicáltabb ítéleteket is a csevegés hangján közlő mester szelleme az önálló tanítvány műhelyében a tanítás gyakorlati iskolájává.

Szívből ajánljuk Biczó Ferenc könyvét mindazoknak, akik nehéz munkájukban időnként kipróbált tekintélyek segítségére szorulnak.

Vajthó László.

Borotvás-Nagy Sándor: Nevelhető-e a fajmagyar üzletemberré? Budapest, 1940. 8-r., 71 lap.

Az a kérdés, amelyet a szerző a mű címében felvet, a magyar életnek egyik legfontosabb és legidőszerűbb kérdése. Senki sem vonhatja kétségbe, hogy gazdasági megerősödésünk nemcsak az egyéni jólétnek, s küszködő honfitársaink gazdasági felemelésének, hanem nemzeti céljaink megvalósításának is elengedhetetlen feltétele. Mindenki tisztában van avval is, hogy gazdasági megerősödésünk csak úgy lehetséges, ha sikerül a magyar ifjúság figyelmét és erejét fokozottabban az önálló vállalkozás és üzleti élet felé irányítanunk. Ámde, a nemzeti erők irányításának hagyományos útját nehéz megváltoztatni. Az »átállítás« a lelkes propaganda és közéleti támogatás ellenére sem megy könnyen. Akik figyelik az eseményeket, mindinkább meggyőződnek arról, hogy kielégítő és tartós eredményt csak a közfelfogás átalakításával, vagyis csak *neveléssel* lehet elérni. Így felvetődik a kérdés: *lehető-e, s ha igen, hogyan lehet népünket vállalkozóvá, üzletemberré nevelni?* Erre a kérdésre keresi a feleletet a szerző is, különös figyelemmel a mai divatos *fajismeret* eredményeire.

Szorosan vett tárgyának vizsgálata előtt a szerző felveti a kérdést: *nevelhetők-e a fajok egyáltalában?* Ismerteti a két felfogás fontosabb érveit. A fatalistákat, akik azt vallják, hogy fajiságunk börtönében élünk, a nemzedékről-nemzedékre öröklődő faji lélek tervszerű ráhatásainkkal, meg nem változtatható. Az egyedektől tehát csak olyan teljesítményeket várhatunk, amilyenekre fajiságuk képessé teszi őket. A verebet be lehet ugyan sárgára festeni, kanári mégsem lesz belőle. Ezzel szemben a bizakodó felfogás, amelyhez a szerző is csatlakozik, azt hirdeti, hogy ha ugyanaz a hatás nemzedéko-

ken át ismétlődik; végül mégis csak rávésődik a faj képére. A fajok fejlődés eredményei; átalakulásuk szüntelen folyamat. A faji adottságok határai sem merevek. Nem élettani alap nélküli vágy tehát, ha a faj átnevelésére törekszünk. Ennek az átnevelésnek azonban megvannak a határai. A szerző szavaival: az egyedek faji egyöntetűségét, mint altalajt, vékony termőréteg takarja be. Ezt szántjuk, boronáljuk és vetjük be. Csak ezt munkálhatja meg a nevelés is.

Ezután felveti a kérdést, hogyan lehet népünk egyedeiben a vállalkozó szellemet felidézni, föltárni és kimunkálni? Noha ez tisztán nevelői feladat, átfogó terjedelme miatt az iskolák egyedül meg nem oldhatják. Részt kell ebben vennie a közigazgatás különféle ágainak és a sajtónak is. Az első feladat: megdönteni a hivatalnokszemély egyeduralmát és a gyakorlati életpályák helyes értékelését kialakítani. A magyar közszellemnek gyökeresen meg kell változnia. Az iskolai nevelés pedig ne fokról-fokra engedjen a jelentkező szükségletek nyomásának, hanem előzze meg a tényeket és »né idegenkedjék attól, hogy az üzletembert nevelő eszményé, nevelési célja avassa.« Az iskolának, mégpedig már a népiskolának is, kutatnia kell a vállalkozó tehetségeket s gondot kell fordítania arra, hogy ezek ily irányban művelődjenek és az önálló vállalkozás számára el ne kallódjanak. Természetesen: még fokozottabban kell ezt tenniük a szakiskoláknak.

A szerző nem a középosztály fiait kívánja vállalkozókká, üzletemberekké nevelni. Szerinte: »falahányt borsó minden törekvés, amely a hivatalnokszeménnyel telített középosztály gyermekeit kapitalista pályákra akarja csalogatni«. A »magyar középosztály lelkét nem lehet átnevelni. Ez a lélek humanista lélek, ennek még sarjadékából sem gyárt semilyen művelődéspolitikai vérbeli kereskedőt, vállalati vezetőt.« A leendő vállalkozókat, üzletembereket tehát a nép egyszerű fiaiból és a kispolgárok gyermekeiből kell nevelnünk, akik friss életerőt hoznak magukkal, s akik még nem váltak rabjává a középosztály előtt lebegő egyszálú hivatalnokszeménnyek.

Mi úgy véljük, hogy a szerzőnek ez a megállapítása túlzottan pesszimiztikus, mint az is, hogy »nincs népünkben magasabbfokú kereskedői tehetség«. Tény, hogy középosztályunk előtt eddig csupán a hivatalnokszemély lebegett, de ez áll a társadalom alsóbb rétegeire is, sőt nagyon valószínű, hogy amíg a középosztály nem küldi gyermekeit a tágabb értelemben vett kereskedelmi pályákra, addig a társadalom más rétegei sem látnak ebben »úri foglalkozást.« A középosztály lelke azért humanista lélek, mert eddig arra nevelték. Az a nagy átalakulás azonban, amely a gyakorlati iskoláink művelődésanyagában a közelmúltban bekövetkezett, bizonyára jótékonyan fogja éreztetni hatását, ha a középosztály gyermekei kellő számban látogatják majd ezeket az iskolákat. E tekintetben sem kell a mai helyzetet reménytelennek tekintenünk. Azok a lehetőségek, amelyeket ma a szóban lévő gyakorlati életpályák kínálnak, bizonyára nemcsak a középosztály idősebb tagjait vonzzák, hanem ifjúságát is. A fő baj nem a tehetség vagy a nevelhetőség hiányában van, hanem abban, hogy a középosztálybeli szülők idegenkednek attól, hogy gyermekeiket ily pályákra adják. Helyes az a gondolat, hogy a nép tehetséges gyerme-

keiből, akik ebben emelkedést látnak, igyekezzünk kereskedőket és vállalkozókat nevelni, de a gazdasági élet mai irányító és szervező feladataiban a magyar középosztálynak is részt kell vennie.

Borotvás-Nagy Sándor könyve igen érdekes, gondolatkeltő olvasmány. Kár, hogy a szerző annyira a fajelmélet hatása alatt áll; sötétenlátó megállapításai bizonyára ebből következnek. De túlzásai mellett is igen alkalmas arra, hogy a magyar sors egyik égető kérdésére a figyelmet felhívja és e kérdés megoldásának útját egyengesse.

Horn József.

Dr. vitéz Sághegyi Lajos: A nyelvhelyesség tanítása a székesfővárosi polgári iskolákban. Budapest, 1939. A szerző kiadása. Otthon nyomda. (N. 8-r., 88 l.)

Ez a könyv azt a gondolatot fejti ki, hogy a helyes nyelvhasználatot és a helyesírást nem alkalmoszerűen közbeiktatott külön nyelvhelyességi és helyesírási órákon kell tanítani, hanem rendszeresen, a nyelvtannal és a stílisztikával együtt. A gondolat jó. Annyira természetes is, hogy újabb nyelvtanaink már ezt az okszerű eljárást igyekeznek meghonosítani mindenfajta iskolában, legfőljebb annyiban térnek el egymástól, hogy a nyelvtannak más-más fejezetéhez kapcsolják a nyelvhelyességi és a helyesírási ismereteket, továbbá különféle terjedelemben foglalkoznak velük, a szerint, hogy mennyi időt fordíthatnak erre a célra. Pedagógusok között abban sem lehet véleménykülönbség, hogy az iskolában — mégpedig nemcsak a polgári iskolában, hanem minden általánosan művelő, nevelő iskolában — nem önmagáért tanítjuk a nyelvtant, hanem gyakorlati célból: a helyes nyelvhasználat tudatosítása végett és a tudatos helyesíráásra nevelés kedvéért. Ez a cél szabja meg az iskolai nyelvtan anyagának kiszemelését is.

A tanulmány szerzője elmondja, hogy a fővárosi polgári iskolák mit tettek már eddig is a helyes magyar nyelvhasználat tanítása érdekében. Ismerteti azok felfogását, akik ebbe a tárgykörbe tartozó műveket írtak, egyszerűsre az illetők — *Pánczél Tibor, Fallenbüchl Tivadarné, Muth János, Mayer Blanka, Juhász Jenő* — munkáit felhasználván és saját felfogását is kifejtve, tanmenetet készít annak bemutatására, hogyan lehet a polgári iskola I—IV. osztályában a magyar nyelvhelyesség és helyesírás anyagát célszerűen beosztva tanítani. A tanmenetek után három óratervet is közöl (ezeknek jelzése kimaradt a tartalomjegyzékből).

A tárgyért való lelkesedés olykor túlzásra csábítja a szerzőt. Abban, amit az iskolai nyelv pongyolaságáról ír, akad bizony olyan szörszálhasogatás is, amellyel már nem lehet egyetérteni. Megrója pl. ezt a mondatot: »Milyen kérdésre felel az alany?« Ebben ugyanis szerinte az a hiba, hogy »nem az alany felel, hanem mi felelünk az alannal a *ki?*, *mi?* kérdésre«. Csakhogy aki ennyire »logikusan« akar beszélni, annak azt sem szabad mondania, hogy »a képzők és ragok... illeszkednek« (36. l.), mert nyilvánvaló, hogy nem a képzők és ragok illeszkednek, hanem mi illesztjük hozzá a képzőket és ragokat a szavakhoz! Így viszi kátyúba az embert az okoskodás, ha nyelvi jelenségekről van szó.